

טו' קושיות ובירורים בענין בעל קרי

קרי משום שצריך ללמוד ברתת ובזיע. ולא יתכן שהברייתא מזכירה את הזבים והמצורעים לחינם.

ח. בגמ' נאמרו שיטות שונות אלו דברי תורה מותר לבעל קרי. אם אסור בפסוקים או במדרש או לא יכנס לבית המדרש. וכהנה וכהנה, והדבר צריך תלמוד היאך כל זה נכנס בתקנת עזרא. כלומר מה פשר החילוקים בכל סוגי הלימוד, אם לא ילמד משנה או לא ילמד מדרש, והלכות ואגדות. ולא יכנס לבית המדרש.

ט. אין דברי תורה מקבלין טומאה צריך ביאור וכי חלק על עזרא בגוף התקנה. והרי לא משמע בדבריו שהוא צורך השעה, שלא פשטה התקנה והיה קשה לעמוד בה. בדברי ר' יהודה יש כביכול התנגדות עקרונית לתקנת עזרא. עוד צריך עיון, שמעולם לא נאמר בטעם תקנת עזרא שדברי תורה מקבלין טומאה, אלא שהאדם אינו ראוי לעסוק בתורה בזמן שהוא בקלות ראש. וכמו שאין לעסוק בדברי תורה לפני הערוה המטרידתו ממחשבת התורה. אם כן מה מועיל שאין דברי תורה מקבלין טומאה.

י. מה פשר ט' קבין הרי לא מצינו טהרה כזו בתורה ומהו ענין זה של ט' קבין. ולא זו בלבד אלא במשנה במקואות פרק ד משנה ד' מבואר שצריך ליתן את התשעה קבין לכל היותר בשלוש כלים, ולא ביותר מזה.

יא. גדר גדול גדרו בה, מעשה באשה שתבעה איש לדבר עבירה. כל המעשה הזה אומר דרשני. וכי שייך ענין זה לטבילת בעל קרי. וכי משום מעשה זה יש להמשיך להחזיק בתקנה משום איזה איש מוזר שעובר על דרבנן של ייחוד, ולא עובר על טבילת עזרא.

יב. עזרא תיקן לברייתא המרגיל יש לעיין מדוע הקל בברייתא לאונסו, הרי הטומאה שווה לגמרי. ואם סבר שאין קלות ראש בלאונסו, אם כן למה הצריך ט' קבין.

יג. נחלקו אמוראי האם חולה לאונסו כברייתא לאונסו או שפטור - במה נחלקו.

יד. מבואר שנחלקו אמוראים האם עזרא תיקן את הענין של ט' קבין, או שאין זה מתקנתו אלא תקנו אחריו. וצריך להבין מהו יסוד המחלוקת.

יד. מבואר בגמ' שמים שאובים עדיפים על ט' קבין, וצריך ביאור הרי עד כמה שאין בהם דין טבילה במה הם עדיפים. הרי אין בהם מציאות של טהרה כלל.

טו. מדוע כשמוציאים אחרים יש דין חמור של טבילה הרי אינו מלמד אחרים.

א. ר' יהודה אומר מברך לפנייהם ולאחריהם - הגמ' דורשת את הדין של בעל קרי שאסור בדברי תורה מן הפסוק יום אשר עמדת לפני ה' אלוֹקִיךָ בחורב וסמך ליה והודעתם לבניך ולבני בניך, ובסיני היו אסורים להיות בעלי קריין. וקשה הרי מבואר בגמ' בבא קמא פב: שעזרא תיקן זאת, ולמה הוצרך לדרוש כן מן המקרא. ואין לומר שהוא אסמכתא בעלמא, שהרי הגמ' רצתה לומר דלר' יהודה דלא דריש סמוכין אין איסור לבעל קרי כלל. ולהיכן נעלמה תקנת עזרא.

ב זב שראה קרי ונדה שפלטה שכ"ז ר' יהודה פטר - יש לעיין מה טעמו של ר' יהודה שפטר, הרי אף שיש עליו טומאה של זיבה שאינו יוצא ממנה על ידי טבילה, מכל מקום הטבילה איננה אלא לדברי תורה ומה ענין זה לזה. וכי נימא שזב אינו נוטל ידים לסעודה משום שעדין טמא הוא? ועוד הרי כולנו טמאי מתים.

ג. ונדה שפלטה שכ"ז צריכה טבילה לדברי תורה - צריך ביאור כיון שעיקר תקנת עזרא היתה לדברי תורה משום קלות ראש, אם כן מובן שכל זמן שהוא עדין בקלות ראש לא ילמד לפני הטבילה, אך כאן מדובר באשה שפלטה יומים לאחר מכן, ואפילו אם טבלה לשימושה עדין צריכה טבילה לפליטתה, אם כן מהיכי תיתי תצטרך טבילה. ולא זו בלבד אלא שבאשה שפטורה מלימוד לא שייך ענין זה של טבילת עזרא.

ד. מהרהר בלבו ואינו מוציא בשפתיו צריך ביאור מדוע בעל קרי מהרהר בלבו, ואינו מוציא, אם מותר בדברי תורה ותפילה יברך, ואם לא, מהו ענין ההרהור.

ה. מבואר בברייתא וכן הוא במשנה לעיל, שבעל קרי אינו מברך את ברכות קריאת שמע וכן איתא במשנה לקמן [כג:]: היה עומד בתפילה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר, הרי המקור הוא מזה שנאמר והודעתם לבניך, שאינו אלא בדברי תורה ולא בברכות ותפילה.

ה. בגמ' כב. עשאן ר' יהודה כהלכות דרך ארץ, שמותר לבעל קרי. וצריך ביאור מהו "עשאן" כיצד עשאן ר' יהודה לברכות כהלכות דרך ארץ. ובמה נחלק עם חכמים בענין זה

ו. מהו גוף הנידון בהלכות דרך ארץ אם מותר לבעל קרי. לשנות בהלכות דרך ארץ. ומדוע סירב ר' יהודה ללמד תלמידים הלכות דרך ארץ.

ז. הזבים והמצורעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה אבל בעלי קריין אסורים - צ"ב מהו החידוש בזה, הרי לזב ולמצורע אין שייכות לטעם האיסור בבעל

שתי יסודות הנלמדים מדברי הרמב"ם

פשטה תקנה זו בכל ישראל ולא היה כח ברוב הציבור לעמוד בה לפיכך בטלה, וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה ולקרות קריאת שמע והן בעלי קריין לפי שאין דברי תורה מקבלין טומאה אלא עומדין בטהרתן לעולם שנאמר הלא כה דברי כאש נאם יי' מה אש אינה מקבלת טומאה אף דברי תורה אינם מקבלין טומאה.

למדנו מדברי הרמב"ם כמה יסודות. הדבר הבולט בדבריו של הרמב"ם הוא החלוקה לשתי הלכות. איסור בעל קרי בתפילה, ואיסורו בדברי תורה וקריאת שמע. בהלכות קריאת שמע כתב שלא פשטה התקנה, אך לגבי תפילה נראה שהתקנה עדין קיימת. וצ"ב מדוע. ולקמן יתבאר. ועוד למדנו מדברי הרמב"ם מזה שהזכיר את כל הטמאים יחד עם בעל קרי, שבעצם כל הטמאים היה שייך לאוסרם אלא שהחליטו חכמים שלא לאסור עליהם ללמוד. ויתכן שמצורע אין בידו להיטהר וכן זב.

א) הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד "כל הטמאין רוחצין ידיהן בלבד כטהורין ומתפללים אף על פי שאפשר להם לטבול ולעלות מטומאתן אין הטבילה מעכבת, וכבר בארנו שעזרא תיקן שלא יקרא בעל קרי בלבד בדברי תורה עד שיטבול, ובית דין שעמדו אחר כן התקינו אף לתפלה שלא יתפלל בעל קרי בלבד עד שיטבול, ולא מפני טומאה וטהרה נגעו בה אלא כדי שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים, ומפני זה תקנו טבילה לבע"ק לבדו והוציאוהו מכלל הטמאין.

ב) הלכות קריאת שמע פרק ד הלכה ח - כל הטמאין חייבין בקריאת שמע ומברכין לפנייהם ולאחריה והן בטומאתן, אף על פי שאפשר להן לעלות מטומאתן בו ביום כגון הנוגעין בשרץ או בנדה וזבה ומשכבה וכיוצא בהן, ועזרא ובית דין תקנו שלא יקרא בדברי תורה בעל קרי לבדו והוציאוהו מכלל שאר הטמאין עד שיטבול, ולא

יסוד הענין - ביאור השייכות בין הטומאה והקלות ראש

הוא כפוף לדיני טומאה בלבד. וזהו גדר תקנת עזרא. ולפי זה אין צריך טעם לתקנה שלא יהיו כתרנגולים, אלא משום שהתורה צריכה להיות בכבוד ובנקיות. **והטעם שתיקן עזרא דוקא עכשיו** משום שעד עזרא אנשים הבינו את זה לבד, ולא היו צריכים תקנה, וכן מצינו **בברכות דף יח: שבניהו בן יהוידע טבל לקריי**. וכן יש אומרים שתקנת ברכות הנהנין הוצרכה כאשר נתמעטו הלבבות והוצרכו לתקנה מפורשת. **ולפי זה** נבין שמי שנטמא לאונסו, אין זה שייך כלל לענין התקנה, משום שלא היה איזה עסק שאפשר לומר שאיננו עולה בקנה אחד עם לימוד התורה. ואף שמצד הטומאה אין הבדל בין טומאת קרי בדרך כלל הארץ לטומאת קרי לאונסו.

יישוב השאלות לפי סדר האותיות

א האדם עוסק בהם אלא האדם מתחבר אל האש שלמעלה.

י ולפי זה אפשר לבאר ענין ט' קבין. שאף אם נאמר שאין הטומאה הדינית מפריעה ללימוד, אך מה שגופו מלוכלך מן השכ"ז ודאי ראוי לרחוץ. ואין זה מדין טהרה אלא מדין רחיצה.

יא ומה שאמרו גדר גדול גדרו בה. נראה שבא לומר שאין למצוא הקלות כיצד לטבול, שחלק מן התקנה היה קצת להקשות על הטבילה, כדי שיקחו בחשבון את הטבילה שלמחרת. והבן.

יב ומה שעזרא הקל בלאונסו, משום שסבר שבריא לאונסו אין בו קלות ראש, וכביכול אין בו את הטומאה אך יש בו את **הלכלוך** ולכך אף למ"ד שהמרגיל עדיף שיטבול בשביל לסלק מעליו את הטומאה המלכלכת את גופו ונפשו, כאן אין שייך דבר זה שלא עסק בקלות ראש, אלא יש בו רק את הענין של תשעה קבין מצד הלכלוך המציאותי.

יג ומה שנחלקו אם חולה לאונסו יש לפוטרו. נראה שנחלקו האם התקנה היתה שגופו מלוכלך ואז אין לפטור את החולה כמו שאין מוותרים לחולה שאין גופו נקי. אך איך סבר שגדר התקנה היה להצריך טבילה כמו לטומאה, ובזה יש מקום להקל בחולה שלא להצריך תשעה קבין.

יד ולפי זה מובן היטב, שלושת הדרגות. ט' קבין, שאובין ומקווה גמור. שט' קבין הוא רחיצה קלה, ושאובין הוא רחיצה גדולה בתוך מים. ומקווה גמור הוא טבילה. **ולפ"ז** מובן מה שנחלקו אמוראי האם ט' קבין הוא חלק מתקנת עזרא או דבר נפרד. שאם עזרא תיקן טומאה אין זה שייך לתקנת תשעה קבין שהוא ענין של רחיצה. אך אם התקנה היתה להצריך טבילה ולהצריך רחיצה, יש מקום לסנף תקנה זו לתקנת עזרא.

טו ומה שיש חילוק בין להוציא אחרים לבין להוציא את עצמו נראה שהחילוק הוא, שלגבי להוציא את עצמו יש להקל שקשה להשיג מקווה. אך להוציא אחרים למה יוציא אחרים ידי חובתן כשהוא מלוכלך, והרי הוא שליח ציבור.

ולפי זה צריך לומר זב שראה קרי והמשמשת שראתה נדה צריכה טבילה, מדובר דווקא בזב ששימש ולא בזב שראה קרי, שאם ראה קרי אין זה אלא רחיצה, ולא הפקיעו את הזב מרחיצה זו.

ולפי זה יובן היטב, מה שאמרו שעדיף להוציא ידי חובה מי שלא נטמא בכלל, שכיון שדין בעל קרי הוא משום טומאה, ככל שיש יותר שייכות אל הטהרה – עדיף טפי.

לאחר שנתבאר בדברי הרמב"ם שבעצם כל הטמאים ישנה מעלה שיטבלו, אך לא הצריכו את זה. והוציאו את בעל קרי מכלל הטמאים. וטעם הדבר שהוציאוהו מכלל הטמאים משום שיש בו ענין של קלות ראש.

אלא שצריך להבין מה ענין זה לזה. ונראה שמחמת הקלות ראש השאירו את דין הטומאה עליו, שמחמת הטומאה לא יוכל ללמוד.

ולכך הוצרכו לומר שהזבים והמצורעים שגופם מאוס מותרים בדברי תורה.

כלומר רבנן הגדירו את הטומאה של קרי **כלכלוך על גופו** שאין ראוי ללמוד בשעה שהלכלוך עליו. וגדר הלכלוך הוא משום שיש בו קלות ראש. אך מכאן ואילך

א ברור הדבר שכל תקנת עזרא מתבססת על ההנחה **שצריך ללמוד תורה באימה**, ועד כמה שלר' יהודה יש לחלוק על זה, שלא דריש סמוכים [כפי שסברה הגמ' בתחילה] אין מקום לתקנת עזרא. [ואף שאין התנא יכול לחלוק על עזרא, בדבר שלא פשטה התקנה יכול לחלוק]. **ב** מה שהקשינו למה פוטר ר' יהודה בזב שראה קרי, הרי צריך טבילה לדברי תורה – לא קשה כלל, שכיון שיסוד הטבילה היא לטומאה, כל שאין הטבילה מסירה את **הטומאה של הגוף** אינה שייכת טבילה לדברי תורה. ורבנן סברו שדי בכך שמסירים את הטומאה המסויימת הזו בכדי להצריך טבילה.

ג לפי זה מיושב היטב שאף פולטת שייכת בטבילה זו מכיון שאף היא שייכת לטומאת קרי. ואף שאצל אשה אין דין של לימוד תורה. אך לגבי תפילה שייכת וכן מבואר ברש"י, ובחילוק בין לימוד לתפילה נדון בהמשך.

ד וכיון שמקור הדין הוא מסיני, שצריך להיות באימה, אין איסור להרהר בברכות, משום שלא נאסר ההרהור בדברי תורה. ובהמשך נדון מהיכן למדו את ענין הברכות.

ה הנה מבואר שבע"ק אינו מברך ברכות. ולכאורה בשלמא תורה נאמר עליה באימה. והתפילה אף היא נאמר עליה עבדו את ה' ביראה, ולכך אין ראוי להתפלל בלא נקיות. אך ברכות שאינן נחשבות כעומד לפני מלך מנין שבעל קרי אסור בהם.

ונראה שזה הפשט עשאו ר' יהודה כהלכות דרך ארץ. שלקמן מבואר שלר' יהודה הלכות דרך ארץ מותר לבעל קרי. והינו שמותר לבעל קרי להתחזק במוסר, שאי אפשר למנוע ממנו את הצורך החיוני במוסר להתחזק. ודעת ר' יהודה שאף ברכות אין למנוע מבעל קרי, כיון שכך היא צורת החיים שמודים להקב"ה ורק להתפלל לפניו אין ראוי כשהוא טמא טומאת קרי.

ז ובמה ששאלנו לגבי זבים ומצורעים – הכל כבר נתבאר בפתיחת הדברים, שהיה מקום לאסור לימוד תורה גם על זבים ומצורעים, שהטומאה בגופם, ואעפ"כ לא אסרו עליהם.

ח במה שנאמרו שיטות שונות מה אסור לבעל קרי ללמוד בטומאתו. נראה שנחלקו איזה לימוד צריך להיות באימה. האם עצם מעשה הלימוד, שמחייה את העולם כולו. או רק כשמזכיר את שמות הקודש בלימודו צריך לאומרם ברמת ובזיע.

ט **ולפ"ז** מה שאמר ר' יהודה בן בתירא שאין דברי תורה מקבלין טומאה, שאין הכוונה ח"ו ללמוד בקלות ראש אלא שלפי מה שביארנו שיסוד איסור הלימוד הוא בטומאה, על יסוד זה חלק ר' יהודה בן בתירא מכל וכל, שאין שום שייכות בין הטומאה של האדם לתורה. שכיון שדברי תורה כאש, אזי בלאו הכי אין

ומבוארים היטב דברי הרמב"ם שחילק בין תפילה ללימוד תורה. שנראה שלגבי תפילה לא בטלו את הטבילה, משום שודאי צריכה להיות באימה, ורק לגבי התורה יש מקום לחלוק על רמת האדם הנדרשת ללמוד תורה. וצ"ע.